

PÄÄKIRJOITUS

Reilusti, vaikka ei aina helposti

Susanna Nykyri

Helsingin yliopiston kirjasto

<http://orcid.org/0000-0002-5018-5176>

Asiasanat: toimitustyö; avoin tiede; metadata; eettisyys; julkaisutoiminta

Informaatiotutkimus-lehti on jo pitkään mennyt toimintatavassaan verkko edellä, kaikille avoimena, ja ilmestynyt maksullisena ja painettuna vain vuosikirja-muodossa. Ratkaisulla on toteutettu avointa tiedettä jo kauan ennen kuin siitä tuli ns. kuuma aihe ja laajempi pyrkimys. Tällä suuntauksella ei ole kokemuksemme mukaan kuin yksi selkeä huono puoli, ja se on toiminnan rahoituspohja.

Jäsenistön voi olla vaikea motivoitua maksamaan jäsenmaksunsa, kun yhdistyksen keskeinen anti – lehtensä – on maksuttomasti kaikkien saatavilla verkossa, ja seminaaritoimintansa on I-päiviä lukuunottamatta maksutonta. (I-päivienkin kohdalla maksu on varsin maltillinen). Toivonkin, että jäsenistömme ymmärtää jäsenmaksun tähdellisyyden, ja huomaa ilmoittaa mahdollisesti muuttuneet yhteystietonsa seururan sihteeri Pentti Mehtoselle¹. Odotan myös Kansalliskirjaston ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) Kotilava-hankkeen tuloksia², sillä into ja laadukas aineistotarjonta eivät yksin riitä lehden toiminnan mahdollistajiksi.

---

1   sihteeri@informaatiotutkimus.fi

2   <http://kotilava.fi/>

Kotimaiset tiedelehdet ovat merkittävä julkaisukanava ja niissä julkaiseminen on yhteiskunnallista vaikuttamista. Kotimaiset tiedelehdet ovat ainoa sellainen kanava, jossa otetaan laajasti huomioon myös kansalliset erityisaiheemme ja kotimaiset kielemme. Olemme silti myös kiinteä osa kansainvälistä toimintaa ja kehitystä. TSV on toiminnallaan mahdollistanut lehden julkaisujärjestelmän (Open Journal System, OJS) kehittymisen ja verkkojulkaisemisessa ja -viestinnässä kotimaisten tiedelehtien metadatan hyödyntämismahdollisuudet, mikä on omiaan parantamaan kirjoitusten löydettävyyttä ja näkyvyyttä sekä siten yleisemminkin kotimaisten tiedelehtien vaikuttavuutta.

Lehden kirjoitukset on nyt ensimmäistä kertaa toteutettu XML-muodossa, ja mukana on myös automaattisesti tuotettu PDF-versio. Informaatiotutkimus-lehti onkin ensimmäisiä uusien ominaisuuksien ja mahdollisuuksien testaajia ja käyttöönottajia. Toimitussihteerimme Matti Lassilaa on taas suuresti kiittäminen innovatiivisesta, näkemyksellisestä ja aktiivisesta otteestaan, ja TSV:n suunnittelijaa Antti-Jussi Nygårdia osaamisestaan, sitkeydestään ja kehityksinnostaan hänen selvittäessään uuden julkaisujärjestelmäversion yllättäviäkin haasteita.

Viime aikoina paljon keskusteluttanut ja mielipiteitä jakanut Julkaisufoorumi (Jufo) ansaitsee myös kiistattomia kiitoksia – se on ainoa taho, joka huomioi kattavasti kotimaiset julkaisukanavamme. Sen toiminta pyrkii olemaan mahdollisimman avointa ja demokraattista, ja niin toimintaa kuin julkaisukanavallistauksia kehitetään jatkuvasti. Suosittelenkin tutustumaan Jufoon TSV:n suunnittelija Janne Pölösen tuoreen (23.3.2017) esityksen näkökulmasta: Julkaisufoorumi ja sen vaihtoehdot suomenkielisen julkaisutoiminnan näkökulmasta³.

Tärkeä osa mitä tahansa vertailu- tai arviointijärjestelmää on sen eettinen ja ammattitaitoinen käyttö. Iso osa Jufon kritiikistä olisi pikemminkin kohdistettavissa sen soveltamiseen kuin itse Jufon sisältöön. Moni ongelma poistuisi, jos sen käytössä noudatettaisiin Leidenin manifestissa esitettyjä periaatteita. – Leidenin manifesti löytyy nyt myös kotimaisilla kielillämme, Suomen yliopistokirjastojen neuvoston (SYN) tutkimuksen tuen verkoston ohjausryhmän teettämänä⁴.

Tässä yhteydessä haluan muistuttaa, että monet kotimaiset julkaisukanavat ovat monikielisiä, ja että Informaatiotutkimus-lehdessä ei arvoteta tarjottua aineistoa sen esityskielen perusteella. Meille ovat siis yhtä lailla tervetulleita käsikirjoitukset niin suomeksi, ruotsiksi kuin englanniksi. Monikielisyyteen panostetaan tänä vuonna myös sillä, että lehden ohjeistukset käännetään ruotsiksi ja englanniksi. Alan keskeisen terminologian kehittymistä myös suomeksi edistetään sillä, että kaikille jutuille vaaditaan kirjoittajien antamat asiasanat.

---

3 https://tsv.fi/sites/tsv.fi/files/media/ajankohtaista2017_P%C3%B6l%C3%B6nen.pdf

4 <http://yliopistokirjastot.fi/verkostot/tutkimuksen-tuen-verkosto/leidenin-manifesti>

Tänä vuonna uusi julkaisujärjestelmäversio, verkko-ominaisuuksien laaja hyödyntäminen taitossa ja kirjoittajaohjeiden päivittäminen sekä lehden sivuston kääntäminen ruotsiksi ja englanniksi ovat isoja ja työläisiä, mutta erittäin innostavia ja tarpeellisia asioita.

Metadatan on rikastettu säännönmukaisesti jo viime vuoden alusta lähtien kahdella tavalla: pyytämällä kaikille hyväksytyille kirjoituksille sisältöään kuvaavat asiasanat, mielellään Yleisestä suomalaisesta ontologiasta YSOsta, ja jos sopivaa ei löydy, niin kehottamalla kirjoittajia laatimaan YSO-asiasanaehdotuksen⁵. Toinen, jo toista vuotta systemaattisesti keräämämme uusi metadata-tieto on kirjoittajan yksilöivä ORCID-tutkijatunniste⁶. Tänä vuonna suurin metadataa koskeva uudistus on kaikille kirjoituksille annettavat, ne yksilöivät pysyvät DOI-tunnisteet (Digital Object Identifier)⁷.

Kirjoitusohjeiden päivitystyössä otamme muiltakin osin huomioon verkon mahdollisuudet ja metadatan paremman linkittyvyyden. Myös reilun datan käsitettä ja avoimuuden edistämistä (ks. Kaisa Järvelä 2016⁸ ja tässä lehdessä Johanna Lilja 2017) on syytä käsitellä lehden suosituksia ja käytäntöjä uudistaessa.

Jotain kuitenkin saatetaan myös menettää. Olemme periaatteessa edelleen valmiita julkaisemaan sekä painettuna että verkossa, mutta tällä hetkellä tilastot puoltavat voimakkaasti verkkoon keskittymistä: vuosikirjan tilausmäärät ovat laskussa, mutta lehteä luetaan ja aineistoa tarjotaan aiempaa enemmän. Painetusta vuosikirjasta luopumista siis harkitaan. Vuosikirjan tulevaisuuden ratkaisevat sen tosiasialliset kustannukset ja tilausmäärät.

Informaatiotutkimuksen yhdistyksen (ITY) kevätkokouksen aiheena on totuudenjälkeinen aika. Seminaari järjestetään Oulussa 15.5. Seminaarista tiedotetaan tarkemmin mm. jäsenkirjeessä ja yhdistyksen Facebook-sivulla⁹.

Vuoden ensimmäinen numero on huikea ja edustaa erittäin monipuolisesti informaatiotutkimuksen alan sisältöä. On ilo kiittää kirjoittajia mielenkiintoisesta aineistosta, vertaisarvioijia paneutuneista lausunnoista ja arvokkaasta työstä ja toimituskuntaa näkemyksistä ja avusta! Lämmin kiitos myös jäsenistöllemme ja meitä tukeneille alamme kotimaisille oppiaineille Oulun yliopistossa¹⁰, Tampereen yliopistossa¹¹ ja Åbo Akademiassa¹².

Helsingissä 31.3.2017, Susanna Nykyri

5 <http://ehdotus.finto.fi/#/list>

6 <https://tutkijatunniste.fi/>

7 <http://portti.avointiede.fi/yleista/mika-ihmeen-pysyva-tunniste>

8 <http://tietoarkistoblogi.blogspot.fi/2016/12/suomi-on-tieteen-avoimuudessa.html>

9 <https://www.facebook.com/informaatiotutkimus/>

10 <http://www oulu.fi/informaatiotutkimus/>

11 <http://www.uta.fi/sis/opiskelu/index.html>

12 <http://www.abo.fi/fakultet/informationsvetenskap>